

Sygn. akt I ACa 863/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Jastrzębska (spr.)
Sędziowie :	SA Zofia Kawińska-Szwed SA Anna Bohdziewicz
Protokolant :	Justyna Wnuk

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa W. K. (1)

przeciwko K. K. (1)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 9 lipca 2012 r., sygn. akt I C 212/11

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 863/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 24.05.2011r. W. K. (1) wniósł o zobowiązanie pozwanej K. K. (1) do złożenia w przepisanej formie oświadczenia woli, mocą którego pozwana dokona przeniesienia na rzecz powoda własności położonej w R. :

a) nieruchomości stanowiącej zabudowaną działkę objętej księgą wieczystą nr (...),

b) udziału wynoszącego 15/20 części w całej nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...).

W uzasadnieniu podniósł, że pozwana dopuściła się wobec niego rażącej niewdzięczności, która przybrała postać zdrady małżeńskiej, pozwana dopuściła się jej już po dokonaniu umowy darowizny na jej rzecz.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości, podnosząc zarzut przedawnienia roszczenia o zwrot darowizny. Pozwana podniosła również zarzut braku wcześniejszego oświadczenia woli powoda o odwołaniu darowizny oraz w całości kwestionowała istnienie przesłanki rażącej niewdzięczności jako podstawy do odwołania darowizny; podała też, że darowizna była elementem rozliczeń majątkowych stron i podziału majątku dorobkowego. Powód o zdradzie dowiedział się nie ze sprawozdania detektywa, ale już wcześniej, bo już w lutym 2011r. wiedział o związku żony z innym mężczyzną, stąd pozew został złożony po upływie rocznego terminu z art. 899 § 3 kc.

Wyrokiem z dnia 9 lipca 2012r. Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej zobowiązał pozwaną do złożeniu oświadczenia woli o przeniesieniu na powoda bezpłatnie własności nieruchomości położonej w R. objętej księgą wieczystą nr (...) oraz udziału wynoszącego 15/20 części w całej nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) – w terminie 21 dni od uprawomocnienia się wyroku, zasądził od pozwanej na rzecz powoda 7217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz nakazał pobrać od niej na rzecz Skarbu Państwa SR w B. 4.900 zł tytułem części kosztów sądowych.

Ustalił w uzasadnieniu, iż strony w dniu 08.07.2000r. zawarły związek małżeński, z którego pochodzi dwoje dzieci - K. K. (2) ur. (...) oraz A. K. ur. (...) Po narodzinach drugiej córki wzajemne stosunki między stronami zaczęły się pogarszać, głównie na tle stanu zdrowia drugiej córki - dziecko wymagało zabiegu wszczepienia kosztownego - wartego 70 000zł - implantu i w tej kwestii doszło do nieporozumień między stronami. Ostatecznie zabieg został sfinansowany z pieniędzy pochodzących ze sprzedaży budynku mieszkalnego położonego w T., stanowiącego wyłączną własność powódki. Małżonkowie nadal zamieszkiwali razem w R., w budynku stanowiącym odrębną własność powoda, który w czasie trwania małżeństwa wykończyli, prowadzili wspólne gospodarstwo domowe. Powód prowadził działalność gospodarczą – rzeźnię, zaś pozwana zajmowała się księgowością, wychowywaniem dzieci, prowadzeniem domu. Jeździli razem na wakacje, ostatnie spędzili wspólnie w 2009r. W 2005r. pozwana podjęła studia w Wyższej Szkole (...) w B., na której zdobyła licencjat i kontynuowała studia. W 2009r. poznała P. J. - wykładowcę na uczelni

(dowody :odpis aktu małżeństwa, aktów urodzenia, przesłuchanie stron, akta Sądu Okręgowego w Bielsku – Białej o sygn. I RC 308/10).

W dniu 23.04.2009r. strony zawarły umowę o ustanowieniu rozdzielności majątkowej małżeńskiej oraz umowę darowizny sporządzoną w formie aktu notarialnego Rep A nr (...) przez notariusza W. Ś. w M.. Powód darował pozwanej nieruchomość objętą księgą wieczystą nr (...) oraz udział wynoszący 15/20 części w całej nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...). W skład powyższych nieruchomości wchodzi budynek mieszkalny o powierzchni użytkowej 293,00 m², w którym strony zamieszkiwały

(dowody: akt notarialny z dnia 23.04.2009r., repertorium A nr (...), odpisy w/w ksiąg wieczystych k. 12-18, projekt umowy o podział majątku dorobkowego k. 210, przesłuchanie pozwanej k. 229).

Pod koniec 2009r. powód zauważył niepokojącą zmianę w zachowaniu żony. W lutym 2010r. powód nabrał podejrzeń, że pozwana spotyka się z innym mężczyzną. Ustalił, że chodzi o P. J.; spotkał się z nim i zażądał, by dał spokój jego żonie; rozmówca stwierdził, że łączy go z pozwaną wyłącznie sprawy zawodowe

(dowody: przesłuchanie powoda k. 133-136 akt tut. Sądu o sygn. I RC 308110).

W dniu 19.03.2010r. K. K. (1) wniosła pozew o separację, dołączając oświadczenie W. K. (1) z dnia 15.03.2010r. o zgodzie na separację. Powód przedłożył pozwanej wstępny projekt umowy o podział majątku dorobkowego. (dowody: pozew k.2-3, oświadczenie k. 7, projekt umowy k.210-211).

W maju 2010r. K. K. (1) wyprowadziła się z R. i zamieszkała w mieszkaniu w B., zabierając ze sobą dzieci. W czerwcu lub lipcu 2010r. znajomość pozwanej z P. J. nabrała intymnego charakteru

(dowód: przesłuchanie pozwanej k 123-125 125 akt tut. Sądu o sygn. I RC 308110).

W odpowiedzi na pozew z dnia 13.07.2010r. W. K. wniósł o rozwód z winy żony wskazując, że wyłączną przyczyną złożenia przez nią pozwu była zdrada małżeńska i związanie się z innym mężczyzną

(dowód: odpowiedź na pozew k. 18-20).

W październiku 2010r. powód zlecił detektywowi K. P. zbadanie kontaktów towarzyskich żony, który w sprawozdaniu z dnia 08.11.2010r. załączając zdjęcia podał, że K. K. (1) i P. J. stanowią parę kochanków, spędzają razem noce, całują się, nie stronią od czułych gestów w miejscach publicznych

(dowody : sprawozdanie zdjęcia k.40,44 akt tut Sądu o sygn. I RC 308/10).

W listopadzie 2010r. po incydencie związanym z nieodebraniem dzieci ze szkoły, córki zamieszkały z powodem w R.

(dowód przesłuchanie pozwanej, akta Sądu o sygn. I RC 308/10).

Prawomocnym wyrokiem z dnia 05.07.2011r. sygn. akt I RC 308/10 Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej orzekł rozwód małżeństwa stron z winy K. K. (1) - z uwagi na zdradę małżeńską, powierzając W. K. (1) wykonywanie władzy rodzicielskiej nad dziećmi

(dowód - wyrok z uzasadnieniem k.137, 140-144 akt tut. Sądu o sygn. I RC 308710).

Przed wniesieniem niniejszego powództwa, powód nie złożył oświadczenia o odwołaniu darowizny.

Zdaniem sądu pierwszej instancji powództwo jest zasadne. Pozwana bowiem dopuściła się rażącej niewdzięczności wobec powoda opuszczając go i dzieci i związując się z innym mężczyzną, były więc podstawy do odwołania darowizny. Niezasadny jest zdaniem sądu pierwszej instancji podnoszony przez pozwaną zarzut przedawnienia, gdyż jak twierdzi sama pozwana związała się z innym mężczyzną dopiero w lipcu 2010r., zatem powód nie mógł o zdradzie dowiedzieć się w lutym 2010r. Wprawdzie powód nie złożył oświadczenia o odwołaniu darowizny na piśmie lecz zastąpił to pozew. Nie jest także w ocenie sądu pierwszej instancji zasadny zarzut, że darowizna była częścią podziału majątku dorobkowego, gdyż do takiego podziału nie doszło.

O kosztach sąd orzekł na mocy art. 98 kpc.

Od wyroku tego wniosła apelację pozwana.

Zaskarżyła wyrok w całości.

Jako zarzuty apelacji wskazywała :

1. Wynikającą z naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na przyjęciu, iż powód W. K. (1) dochował rocznego terminu przewidzianego w art. 899 § 3 kc, gdyż od czasu kiedy powód dowiedział się o zdradzie upłynął ponad rok;
2. Wynikającą z naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na przyjęciu, iż została spełniona przesłanka rażącej niewdzięczności czyniąca skutecznym odwołanie darowizny;
3. Wynikającą z naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na przyjęciu, iż przedmiotowa darowizna była elementem mającego nastąpić podziału majątku dorobkowego nie może mieć decydującego znaczenia dla rozstrzygnięcia, skoro do podziału majątku ostatecznie nie doszło oraz na przyjęciu, że z dołączonego aktu projektu umowy o podział majątku dorobkowego z marca 2011r. nie wynika by powód miał otrzymać całą resztę majątku dorobkowego.

Stawiając powyższe zarzuty wносиła o:

- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji;
- uchylenie zaskarżonego wyroku i wydanie wyroku przez Sąd Apelacyjny,
- zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania odwoławczego, w tym obejmujących koszty ewentualnego zastępstwa procesowego w sprawie wg norm prawem przypisanych,
- zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania procesowego w I instancji sądu, w tym obejmujących koszty zastępstwa procesowego w sprawie wg norm prawem przypisanych,

Podnosiła nadto, iż środki jakim dysponuje nie pozwalają jej na uiszczenia opłaty kosztów sądowych, wносиła zatem o zwolnienie w całości od opłaty sądowej i pozostałych kosztów sądowych albowiem nie jest w stanie bez uszczerbku dla koniecznego swego utrzymania kosztów tych ponieść.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanej zasadna nie jest i skutku odnieść nie może. Wbrew zarzutom podnoszonym w apelacji sąd pierwszej instancji ustalił prawidłowy stan faktyczny, wszechstronnie rozważył zebrany w sprawie materiał dowodowy, dokonując oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego nie przekroczył zasady swobodnej oceny dowodów, nie naruszył też prawa materialnego. Prawidłowo, w szczególności przyjął, że powód skutecznie odwołał uczynioną na rzecz pozwanej darowiznę z powodu rażącej niewdzięczności pozwanej.

Przede wszystkim wskazać trzeba, że z mocy art. 898 § 1 kc darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności.

Przepis artykułu 898 kc nie rozstrzyga, co kryje się pod pojęciem „rażąca niewdzięczność”, uzasadniająca odwołanie darowizny. Ustawodawca posługuje się w tej sytuacji zwrotem niedookreślonym, pozostawiając sądowi ustalenie, czy konkretne zachowania mieszczą się w pojęciu rażącej niewdzięczności, przez pryzmat zwłaszcza norm moralnych oraz celów, jakie realizuje umowa darowizny. O tym, czy zachodzi sytuacja określana takim mianem będą zatem decydowały okoliczności sprawy. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpada tylko takie zachowanie obdarowanego, polegające na działaniu lub zaniechaniu (nieczynieniu), które są skierowane bezpośrednio lub nawet pośrednio przeciwko darczyńcy z zamiarem nieprzyjaznym i które, oceniając rzecz rozsądnie, musi być uznane za wysoce niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę. Wchodzi tutaj w grę przede wszystkim popełnienie przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub czci albo przeciwko majątkowi darczyńcy oraz o naruszenie przez obdarowanego spoczywających na nim obowiązków wynikających ze stosunków osobistych, w tym również rodzinnych, łączących go z darczyńcą, oraz obowiązku wdzięczności (wyrok SN z 7 maja 2003 r., IV CKN 115/01, LEX nr 137593). Zachowanie, o którym wyżej mowa, może być uznane za wyczerpujące znamiona rażącej niewdzięczności, jeżeli będzie świadomym, rozmyślnym naruszeniem podstawowych obowiązków (wyrok SN z 22 marca 2001 r., V CKN 1599/00, Prok. i Pr. 2002, nr 5, s. 40).

Rację ma zatem sąd pierwszej instancji, iż zachowanie się pozwanej w stosunku do powoda nosi cechy rażącej niewdzięczności. Pozwana naruszyła bowiem umyślnie wynikający z art. 23 krip obowiązek wspólnego pożycia, wzajemnej pomocy i wierności oraz współdziałania dla dobra rodziny opuszczając powoda i rodzinę i związując się z innym mężczyzną. Całkowicie chybiony jest w tym stanie rzeczy podnoszony w apelacji zarzut, że powód sam nie realizował swych obowiązków małżeńskich w stosunku do pozwanej. Wskazać bowiem należy, iż wyrokiem z dnia 5 lipca 2011r., sygn. akt I RC 308/10 Sąd Okręgowy w Bielsku - Białej rozwiązał małżeństwo stron przez rozwód z wyłącznej winy pozwanej, a wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi stron powierzył powodowi, a wyrokiem z dnia 19.10.2011r. Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił apelację pozwanej od tego wyroku. Sądy obu instancji przyjęły, iż jedyną przyczyną rozpadu małżeństwa stron była zdrada jakiej dopuściła się pozwana.

Istotnie z mocy art. 899 § 3 kc darowizna nie może być odwołana po upływie roku od dnia, w którym uprawniony do odwołania darowizny dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego, jednakże w ocenie Sądu Apelacyjnego powód nie uchybił temu terminowi. Dla porządku wskazać należy, iż termin z art. 899 §3 kc nie jest terminem przedawnienia lecz terminem zbliżonym do prekluzji. Oparty został na założeniu, że jeżeli nie dochodzi do odwołania darowizny w ciągu roku od to dzieje się tak dlatego, że darczyńca nie odczuł niewdzięczności, przebaczył obdarowanemu lub też zrzekł się prawa do odwołania darowizny (patrz. Komentarz do Kodeksu Cywilnego, Księga Trzecia – Zobowiązania, praca zbiorowa, WP Warszawa 1987, Tom II, str.504). Jednakże, jak wyżej podniesiono prawidłowo, wbrew zarzutom skarżącej przyjął sąd pierwszej instancji, że w tym stanie rzeczy powód nie uchybił terminowi z cyt. art. 899 § 3 kc. Nie przekroczył zasady swobodnej oceny dowodów sąd pierwszej instancji ustalając, że powód przekonał się o zdradzie pozwanej dopiero po otrzymaniu sprawozdania od wynajętego detektywa w listopadzie 2011r., a wcześniej mimo niepokojącego zachowania się żony nie miał pewności czy pozwana istotnie go zdradza i wierzył, że dojdzie do pogodzenia się, zwłaszcza, że P. J. zaprzeczał w rozmowie z powodem, że jest związany z pozwaną. Całkowicie nieprzekonywujące są zarzuty skarżącej, że pozwany o zdradzie dowiedział się w lutym 2010r., skoro **pozwana w sprawie o rozwód sama twierdziła, że związała się z P. J. dopiero w lipcu 2010r., zatem powód nie mógł dowiedzieć się o zdradzie wcześniej.** Poza sporem jest, że powód przed wniesieniem pozwu nie wystosował do powódki pisma odwołującego darowiznę, a z mocy art. 900 kc odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie. Wskazać jednakże trzeba, że dla skuteczności odwołania darowizny nie jest wymagane, by oświadczenie w tym przedmiocie zawierało ściśle określoną treść. Wystarczy jeśli jest zrozumiałe i w sposób jednoznaczny informuje darczyńcę, że dokonana darowiznę odwołuje i dlaczego. Zatem darczyńca może dokonać skutecznego odwołania darowizny np. w pozwie skierowanym przeciwko obdarowanemu o złożenie oświadczenia woli w przedmiocie przeniesienia własności nieruchomości (patrz cytowany wyżej komentarz str. 505- 506), a pozwana otrzymała odpis pozwu 19.10.2011r., czyli przed upływem roku od dowiedzenia się przez powoda o zdradzie.

Chybione są także zarzuty pozwanej, iż na uwzględnienie powództwa nie pozwala podnoszony przez nią zarzut, że darowizna była elementem mającego nastąpić w przyszłości podziału majątku dorobkowego. Bezsprzeczne jest, że do podziału majątku stron nie doszło, strony zawarły tylko jedną umowę darowizny.

Natomiast po rozwiązaniu małżeństwa nic nie stoi na przeszkodzie aby strony dokonały podziału majątku wspólnego.

Miał też sąd pierwszej instancji podstawy do obciążania powódki kosztami procesu, zarówno na rzecz powoda, jak i kosztami sądowymi. Powódka proces przegrała, zatem z mocy art. 98 kpc ma obowiązek zwrócić powodowi poniesione przez niego koszty procesu, a brak było podstaw do zastosowania art. 102 kpc albowiem sama trudna sytuacja materialna strony przegrywającej nie jest dostateczną podstawą do odstąpienia od obciążania jej obowiązkiem zwrotu kosztów przeciwnikowi. Miał także sąd pierwszej instancji podstawy do pobrania od pozwanej jako strony przegrywającej na mocy art. 113 u 1 uoks opłaty od pozwu, gdyż powód był zwolniony od kosztów sądowych za pierwszą instancję, a pozwana nie. Wskazać przy tym należy, iż sąd pierwszej instancji zastosował w części dobrodziejstwo wynikające z art. 113 u4 uoks i nakazał pobrać od pozwanej jedynie część opłaty od pozwu.

Reasumując apelacja jako pozbawiona uzasadnionych podstaw podlegała oddaleniu z mocy art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na mocy art. 98 kpc. Fakt, że pozwana została zwolniona od obowiązku uiszczenia opłaty od apelacji nie zwalnia jej od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi (art. 108 uoks), a Sąd Apelacyjny również nie dopatrywał się szczególnych okoliczności w rozumieniu art. 102 kpc uzasadniających nie obciążanie powódki obowiązkiem zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Decydując się na wniesienie apelacji pozwana musiała liczyć się z przegraną i obowiązkiem zwrotu kosztów przeciwnikowi i fakt, że jest w trudnej sytuacji materialnej nie stanowi wystarczającej podstawy aby ją od tego obowiązku zwolnić, skoro strona przeciwna koszty poniosła.